
**ERI MAISEMASUUNNITTELUN MENETELMIEN KO-
KEILU AULANGON RATSASTUSKOULUN HOITO- JA
KEHITÄMISSUUNNITTELUSSA**

HAMK
HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Maisemasuunnittelun koulutusohjelma

Lepaa, 11.5.2011

Piia-Maria Pylväläinen

Maisemasuunnittelun koulutusohjelma
Hattula, Lepaa

Työn nimi	Eri maisemasuunnittelun menetelmien kokeilu Aulangon ratsastuskoulun hoito- ja kehittämissuunnittelussa
Tekijä	Piia-Maria Pylväläinen
Ohjaava opettaja	Outi Tahvonen
Hyväksytty	<u>10. 5. 2011</u>
Hyväksyjä	Outi Tahvonen

LEPAA
Maisemasuunnittelun koulutusohjelma
Maisemasuunnittelu

Tekijä	Piia-Maria Pylväläinen	Vuosi 2010-2011
Työn nimi	Eri maisemasuunnittelun menetelmien kokeilu Aulangon ratsastuskoulun hoito- ja kehittämissuunnittelussa	

TIIVISTELMÄ

Työn toimeksiantaja Aulangon ratsastuskoulu on toiminut nykyisellä paikallaan jo vuosikymmeniä. Omistajan vaihdoksen myötä tuli tarve kehittää aluetta. Ratsastuskoulu sijaitsee matkailullisesti ja kulttuurihistoriallisesti merkittävällä paikalla. Tästä johtuen myös tallin ympäristöineen tulee olla hyvin hoidettu. Aulangon ratsastuskoulu on aiemmin sisällytetty Aulangolle tehtyyn maisemanhoitosuunnitelmaan.

Opinnäytetyöni on erityisesti tehty asiakaslähtöisesti Aulangon ratsastuskoululle. Työn aihe on Aulangon ratsastuskoulun hoito- ja kehittämissuunnitelma. Työtä on lähestytty tutkimalla kolmea eri maisemanalysointi tapaa ja niiden vaikutusta pienen kohteen suunnitteluun. Taus-tatietona on hyödynnetty Maija Rautamäen laatimaa maisema-analyysi teoriatietoa, Simon Bellin laatimaa virkistysalueiden suunnittelun teoria-tietoa ja Jere Maulan laatimaa kävelytekniikkaa suunnitteluprosessissa. Työn toteutustapa on kotipuutarhurille helposti ymmärrettävä. Työ sallii myös oman luovuuden käytön ympäristön kunnostukseen, mutta annetut neuvot varmistavat työn laadun, esteettisyyden ja kestävyden.

Työn tuloksena on kirjallisesti annettuja hoito-ohjeita ja suunnitelmapiir-roksia alueen kehittämissideoista. Hoito- ja kehittämissuunnitelma tukevat toinen toistaan. Tavoitteena on saada aikaan selkeä ja helppohoitoinen pi-ha-alue ratsastuskoululle.

Avainsanat maisema, maisemanhoito, maisemakuva, maisemarakenne, virkistysalue.

Sivut 27 s. + liitteet 7 s.

Lepaa
Degree Programme in Landscape Design

Author	Piia-Maria Pylväläinen	Year 2010-2011
Subject of Bachelor's thesis	How to use different kind of landscape design methods in designing work? – Aulanko riding school management and development plan.	

ABSTRACT

The commissioner Aulanko riding school has been operating at its current location for decades. The change in the ownership came with the need to develop the area. The riding school is situated in tourist and culturally significant site. As a result, the stable environment should be well maintained. Aulanko riding school has previously been included in an Aulanko landscaping plan.

The thesis was done in a customer-orientated way for Aulanko riding school. The topic is Aulanko riding school management and development plan. Three different theories about landscape analysis were studied and adapted to landscape planning in a small scale area. Maija Rautamäki's landscape analysis theory, Simon Bell's recreation planning theory and Jere Maula's walking technique theory in the design process were used as background information. The work was done easy to understand for home gardeners. The work will also allow the use of customer's own creativity, but the advice is to ensure the quality, aesthetics and sustainability of the work.

Results are given as maintenance instructions and plan drawings of the development ideas. Maintenance and development reinforce each other. The aim is to obtain a clear and easy-care riding school garden.

Keywords landscape, landscaping, landscape picture, landscape structure, recreation area

Pages 27 p. + appendices 7 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	MAISEMANHOITO VIRKISTYSALUEILLA	2
2.1	Maisemanhoidon keinot ja tavoitteet	2
2.2	Kaupunkien virkistysalueiden hoito.....	2
2.3	Maisemanhoito Hämeenlinnassa.....	3
3	TALLIYMPÄRISTÖ	4
3.1	Ympäristövaikutukset ja niiden hallitseminen	4
3.2	Toiminnallinen ja turvallinen ympäristö	4
3.3	Edustavuus palveluntuottajana	5
4	MAISEMA SUUNNITTELUSSA	6
4.1	Maankäytön säännöt.....	6
4.2	Maiseman analysointi.....	6
4.3	Maisema-analyttinen sovellus suunnittelutyöhön	7
4.4	Ympäristön aistiminen	8
4.5	Maulan kävelytekniikan sovellus työhön.....	8
4.6	Maiseman kokeminen	10
4.7	Virkistysalueen suunnittelun soveltaminen työhön.....	12
5	PIHANRAKENTAMISPROSESSI HARRASTELIJAN NÄKÖKULMASTA	14
5.1	Suunnittelutyön ymmärrettävyys	14
5.2	Viherrakentajan rakennusprosessi.....	14
5.3	Omatoimisen harrastelijan rakennusprosessi	15
6	AULANGON RATSASTUSKOULU, HÄMEENLINNAN KANSALLINEN KAUPUNKIPUISTO JA AULANKO	16
6.1	Aulangon ratsastuskoulu menneisyydestä nykypäivään	18
6.2	Ratsastuskoulun toiminta	18
6.3	Alue ja sen erikoisluonteisuus.....	18
6.4	Kaupungin asettamat velvollisuudet ja antamat mahdollisuudet	16
6.5	Hämeenlinnan kansallinen kaupunkipuisto.....	16
6.6	Aulangon luontoympäristö	16
6.7	Aulanko matkailuympäristönä	17
6.8	Aulanko historiallisena ympäristönä.....	18
7	HOITO- JA KEHITTÄMISSUUNNITELMA.....	20
7.1	Kehittämissuunnitelma.....	20
7.2	Maisemanhoito alueella.....	21
7.3	Työprosessi.....	21
8	POHDINTA.....	22
9	LÄHTEET	27
Liite 1	Hoitosuunnitelma	
Liite 2	Kehittämissuunnitelmat	

1 JOHDANTO

Maisema on vaikeasti rajattava käsite. Se voidaan tulkita muun muassa ympäristön näkyvänä osana, jota leimaa yleensä jokin tietty piirre. On hyvä selvittää maiseman ominaispiirteet ja arvot ennen kuin sitä tai sen osaa aletaan kehittää tai uudistamaan. Maisemaa tutkitaan usein maisema-analyysillä, jossa selvitetään maiseman eri rakenteita. Maiseman aistiminen ja kokeminen auttavat myös ymmärtämään maisemaa paremmin. Maiseman suunniteltavan osan tulee täyttää omat vaatimuksensa. Tässä työssä asiaa lähestytään kolmen erilaisen maiseman analysointi teorian kautta. nämä teoria ovat Maija Rautamäen maisema-analyysiteoria, Jere Maulan kävelytekniikka ja Simon Bellin virkistysalueiden suunnittelun teoria. Kukin tausta teoria analysoi maisemaa, mutta eri keinoin. Työssä on tarkoitus hyödyntää kaikkia näitä teorioita työprosessissa ja arvioida niiden antamaa hyötyä työlle. Koska teoriat ovat hyvin erilaisia lähestymistavaltaan, saadaan niistä kaikista apua suunnittelun eri vaiheisiin. Jere Maulan tekniikan soveltaminen sopii kenttätyö vaiheeseen ja alueen havainnointiin. Maija Rautamäen maisema-analyysillä saa kerättyä luonnontieteellinen ja kulttuurinen tausta työlle ja Simon Bellin teoriaan käsittelee myös alueen luonnontieteellistä ja kulttuurista analysointi, mutta tuo esille tavan kuinka näitä tietoja voidaan soveltaa virkistysalueiden suunnittelussa.

Työn kohteena on Aulangon ratsastuskoulu. Aulangon ratsastuskoulu sijaitsee matkailullisesti merkittävällä kulttuurimaisema-alueella. Ratsastuskoulun aluetta ympäröi Hämeenlinnan kansallinen kaupunkipuisto. Huomattavia maisemallisia tekijöitä tallin ympäristössä ovat Vanajavesistö, Hotellikylpylä historiallisin rakennuksin, golfkenttä ja puistometsä. Ratsastuskoulun rakennukset ovat pääosin olleet paikalla jo kauan, mutta toiminta alueella on muuttunut alkuperäisestä. Ratsastuskoulun toiminta on vaatinut muun muassa maneesin ja ratsastuskenttien rakentamisen alueelle.

Ratsastuskoulun toiminta sopii hyvin matkailualueelle. Tallien ympäristö vaatii kuitenkin siistimistä ja kehittämistä, jotta se saadaan sopimaan paremmin ympäröivään maisemaan, kuin tällä hetkellä, ja olisi paras mahdollinen palveluntuoja niin ratsastajille kuin muille alueella liikkujille.

Työn toteuttajat eivät ole puutarha-alan ammattilaisia, mutta innokkaita käsityöläisiä. Tästä johtuen työssä on annettu mahdollisuus oman kädenjäljen ja luovuuden käyttöön. Neuvot ovat kuitenkin tarpeen, jotta työn tulos olisi laadukasta, kestävä ja viheralan yleisiä sääntöjä noudattavaa. Työn toteutustapana kokeillaan neuvovaa tuotosta eli se ei ole kaikenkattava työselitys. Työ vastaa yleisempiin kotipuutarhurien viheralueiden rakentamiseen ja hoitoon liittyviin kysymyksiin. Taustatietona neuvonantoon hyödynnetään omaa kokemusta puutarhakauppa-alalta.

2 MAISEMANHOITO VIRKISTYSALUEILLA

2.1 Maisemanhoidon keinot ja tavoitteet

Maisemallisten arvojen säilyttäminen vaatii maisemanhoitoa. Maisemanhoidolla voidaan vaikuttaa arvokkaiden ekosysteemien ja muiden alueiden suojeluun. Aikaisemmin puutarhojen suunnitteluun panostettiin enemmän kuin nykyään. Puutarhat oli rakennettu ajan hengen mukaisesti, samalla tarkkuudella kuin rakennukset. Nykyään talojen rakentaminen tehdään huolella, mutta pihat jäävät vähemmälle huomiolle. Tämän takia tulisi yhä enemmän kiinnittää huomiota pihasuunnitteluun ja maisemanhoitoon. (Rautamäki 1989, 13.)

2.2 Kaupunkien virkistysalueiden hoito

Kaupunki vastaa oman alueensa maisemanhoidosta. Maisemanhoidon tavoitteena on taata toimiva, turvallinen ja esteettinen ympäristö kaupungin asukkaille. Maisemanhoito kohdistuu alueen puistoihin ja muihin virkistysalueisiin. Virkistysalueella tarkoitetaan virkistykseen osoitettua toiminnallista aluetta, jossa voi ulkoilla, oleskella tai urheilla (Pouta ja Heikkilä 1998, 12). Kulkureitit tulee olla hyvässä kunnossa, alueilla ei saa olla vaarallisia puita tai paljon epämääräisiä risukoita. Ulkoilualueet ovat tärkeitä vapaa-ajan paikkoja ihmisille. Ulkoilu vähentää stressiä ja parantaa yhteiskunnan hyvinvointia.

Virkistysalueet ovat merkittävä osa kaupunkien viheralueita. Virkistysalueiden tulisi olla helposti saavutettavissa ja muodostaa toimivia kokonaisuuksia. Kaupunkien virkistysaluejärjestelmällä pyritään kehittämään alueita kaupungin asukkaiden tarpeiden mukaan. Ihanne olisi jos virkistysalueista muodostuu yhtenäinen verkosto vihervyöhykkeiden ja kevyen liikenteen väylien avulla. (Pouta ja Heikkilä 1998, 11.)

Kaupunkien ja kuntien maisemanhoito on sama kuin viheralueiden hoito. Yleensä viheralueiden hoito on jaettu useammalle hallintokunnalle. Pääosa yleisten viheralueiden rakentamisesta ja ylläpidosta kuuluu kunnan rakennustoimelle. Puistojen ja katualueiden istutusten hoidosta vastaa oma puisto-osasto tai viheryksikkö. Liikuntatoimet vastaavat usein urheilualueiden hoidosta. Esimerkiksi paikalliset ratsastusseurat hoitavat usein alueensa ratsastuskoulujen ratsastuskenttiä ja maneeseita. Kaupungin viheralueet sisältävät niin virkistysalueet, puistot, metsät, pellot, niityt kuin suojaviheralueet. Kaikki kaupungin viheralueet ovat osa sen maisemaa ja viheralueiden hoito osa maisemanhoitoa. (Pouta ja Heikkilä 1998, 88.)

Kaupunkien viheralueet ovat jaettu hoitoluokkiin kirjain- ja numerokoodien. Virkistysalueet voivat kuulua alueesta riippuen eri hoitoluokkiin. Hoitoluokka määrittää alueen hoitotason eli kuinka usein alueella tehdään

kaupungin toimesta tiettyjä hoitotöitä. Virkistysalueella voi myös sijaita erityisalueita, jotka vaativat yksilöllisen hoitosuunnitelman. Erityisalueita voivat olla esimerkiksi luonnonsuojelualueet tai kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet. (Pouta ja Heikkilä 1998, 88)

2.3 Maisemanhoito Hämeenlinnassa

Hämeenlinnaan on rakennettu puistoja jo 1700-luvulta lähtien. Hämeenlinna kaupunkikuvassa puistot ovat merkittävässä osassa. Suomen ensimmäinen kansallinen kaupunkipuisto perustettiin juuri Hämeenlinnaan. Puistojen lisäksi Hämeenlinnan viheralueisiin kuuluu leikkikenttiä, pieniä urheilukenttiä, liikenneviheralueita ja paljon katupuita ja puukujanteita. Hämeenlinnan kaupungin viherrakennus ja -hoito noudattaa kestävän kehityksen periaatteita. Viheralueohjelma 2015 ohjaa viheralueiden hoitoa Hämeenlinnassa. (Hämeenlinnan kaupunki 2008.)

Erikoisalueille, kuten Hämeenlinnan kansallisen kaupunkipuiston hoitoon on laadittu oma hoito- ja käyttösuunnitelma. Myös Aulangolle on laadittu oma maisemanhoitosuunnitelmansa (Kuva 1). Kaikki Hämeenlinnan kaupungin viheralueet on luokiteltu valtakunnallisen viheralueiden hoitoluokituksen mukaan (Lappalainen 2002, 56). Kaupungin vuokra-alueet ovat luokituksen ulkopuolella.

Kuva 1 Aulangon maisemanhoitosuunnitelman toteutus.

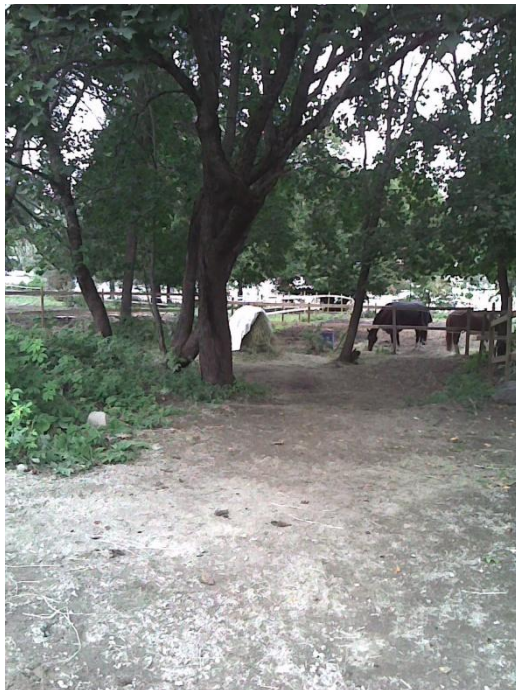
3 TALLIYMPÄRISTÖ

3.1 Ympäristövaikutukset ja niiden hallitseminen

Tallitoiminnasta kohdistuu erilaisia paineita ympäristöön. Tallia perustettaessa tulee huomioida ympäristö. Tallin rakentamisesta on haettava ympäristönsuojelulain mukainen ympäristölupa, mikäli tallilla on yli 60 hevosta tai talli sijaitsee tärkeällä pohjavesialueella. Tallin pidosta ei saa aiheutua naapurustolle merkittävää haittaa. Taajama-alueella tallin pidosta on tehtävä terveydensuojelulain mukainen ilmoitus. Lantalasta ei saa päästää valumaan lietevesiä pohja- tai pintavesiin. Muita huomioitavia ympäristöasioita ovat maaperän saastuminen ja kuluminen. (Miekkala ja Lehtinen 2005, 5-6.)

3.2 Toiminnallinen ja turvallinen ympäristö

Tallin ympäristössä tapahtuu paljon, joten se tulisi huomioida tallin pihan suunnittelussa. Alueella liikkuu usein ihmisiä, hevosia, autoja, koiria, kissoja ja mukana on usein hevosille pelottavia asioita, kuten lastenvaunuja ja sateenvarjoja. Tallin ympäristön tulee olla kaikille turvallinen, sen toimintojen sijoittelu tulee organisoida hyvin. Parkkialue tulee olla omalla erillisellä alueella. Hevosten hoitopuomit ja ratsaille nousu on hyvä sijaita omalla alueella. Ratsastuskentälle tai maneesille siirtymiseen on hyvä olla erillinen reitti, kuin muille alueella liikkuville ihmisille (Kuva 2).

Kuva 2 Tie ratsastuskentälle.

Alueen istutusten ja rakenteiden suunnittelussa on vältettävä, muun muassa näkyvyyden liiallista peittämistä, esimerkiksi risteyksissä ja myrkyllisten kasvien käyttöä. Toisaalta tuulensuojat esimerkiksi ratsastuskentälle ovat hyvä ratkaisu. Pyrkimyksenä on vähentää pelottavia tai helposti säikäyttäviä asioita hevosille ja tehdä toiminnasta näin mielekäästä sekä hevosille että ratsastajille.

3.3 Edustavuus palveluntuottajana

Ratsastuskoulujen päätavoite on tarjota ratsastajille hyvät ja monipuoliset ratsastusalueet, joita ovat ratsastuskenttä, maneesi ja maastoratsastusreitit. Hieno tallirakennus tilavine karsinoineen ja tilavat ulkoilalueet hevosille on hyvän maineen tuoja. Muilta ulkoalueilta toivotaan yleensä lähinnä kuivana pysyviä kulutuspintoja, jotka ovat haaste talliympäristössä. Hiekkapinnat usein liettyvät syyssateiden ja kevään sulamisvesien johdosta, jolloin tallin pihat voivat olla erittäin kuraisia. Yksi tärkeä tekijä pihalla on myös selkeä parkkialue.

Monet tallit sijaitsevat tasaisilla alueilla peltojen ympäröimänä maaseudulla. Tasainen ympäristö on ihanne talliympäristölle. Se on helppo pitää kunnossa ja muun muassa lantavalumien hallitseminen on helpompaa ja tilankäyttö on helppoa. Monet tallit sijaitsevat myös kulttuurihistoriallisesti merkittävillä paikoilla, joissa ratsastustoiminta on jatkunut kauan tai talli on toiminut aikaisemmin navettana. Samat perusedellytykset pätevät tallilla kuin tallilla, mutta matkailualueilla ja historiallisilla alueilla voi tallilla vieraila myös ihmisiä sen historian vuoksi. Historiallisissa ympäristöissä on hienoa, jos tallin pihaan on panostettu myös esteettisyyden takia. Kauniit, hyväkuntoiset istutukset ja ympäristöön sopivat rakenteet tuovat lisää edustavuutta tallille. Se houkuttelee myös muita kuin ratsastusta harrastavia kävijöitä. Tallinpitäjä voi hyödyntää alueen houkuttelevuutta muun muassa järjestämällä talutusratsastusta ja kärryajelua kaikille kävijöille. Oleskelualueet ja kaunis ympäristö on myös mieluisa odotuspaikka vanhemmille, jotka tuovat lapsia tallille ratsastamaan.

4 MAISEMA SUUNNITTELUSSA

4.1 Maankäytön säännöt

Maankäyttö- ja rakennuslaki on kaiken maankäytön perusta. Yleisesti maankäyttöä ohjataan yleis- ja asemakaavoilla. Asemakaava on yksityiskohtainen ja se ohjaa rakentamista alueella. Sen tarkoituksena on taata esteettinen, terveellinen, viihtyisä ja toimiva ympäristö. Se takaa maanomistajien oikeudenmukaisen ja tasaväkisen kohtelun. (Hämeenlinnan kaupunki 2010.)

Maankäyttö- ja rakennuslaissa on säädetty maankäytön periaatteet. Maankäyttöä ja rakentamista ohjataan asemakaavan lisäksi rakennusjärjestyksellä. Rakennusjärjestys täydentää asemakaavaa. (Lappalainen 2002.) Eriytyisiä alueellisia ominaisuuksia tai erityisolosuhteita ohjataan rakentamistapaohjeilla (Hämeenlinnan kaupunki 2003).

Kaavoissa tulee huomioida alueen maankäytön vaikutus ympäristöön ja maisemallisiin tekijöihin. Kaavoilla voidaan ohjata toimintojen sijoittelua alueille, joissa ne aiheuttavat vähemmän haittaa ympäristölle. Toimintojen sijoittelu helpottaa myös toteutusvaihetta ja alueen hoitoa jatkossa. (Rautamäki 1989, 13.)

4.2 Maiseman analysointi

Maisemaa on vaikea rajata käsitteenä. Maisema voidaan tulkita esimerkiksi yksilölle näkyvänä ympäristönä. Maisema on helpompi käsittää osina, jotka muodostavat maiseman. Näitä osatekijöitä ovat ekologiset tekijät ja alueen vuorovaikutussuhteet. Maiseman ekologiset osat koostuvat elottomasta ja elollisesta luonnosta. Luonnon omien vuorovaikutussuhteiden lisäksi ihminen on jatkuvassa vuorovaikutuksessa ekologisen luonnon kanssa. Maisemaa tutkittaessa on aloitettava havainnoimalla alueen maisemarakennetta muovautumisprosesseineen ja ihmisen vaikutusta eli kulttuurihistoriaa. Tarkastelun lopputuloksena syntyy maisemakuva eli niin sanottu sen hetkinen visuaalinen kuva ympäristöstä. Maisemakuvaa laajempi alue esimerkiksi vesistöalue tunnetaan käsitteellä maisema-alue. Maisema-alue on yleensä vain osa suunnittelualuetta, mutta se tulee huomioida suunnitteluprosessissa. (Rautamäki 1989, 9–11.)

Maisemasuunnittelulla luodaan maisemaa. Tästä syystä jo pienenkin alueen suunnittelussa tulee ottaa huomioon ympäristö. Miltä alue näyttää esimerkiksi ohi kuljettaessa? Sulautuuko alue maisemaan? Vaikka suunnittelualueena on tontti, on mentävä rajojen yli ja huomioitava tontin ympäröivät alueet.

Ensiksi pitää tietää millaisessa maastossa liikutaan. Pinnanmuodot, kasvilisuus, maankäyttö, rakentamisaste, historia, ilmastolliset ja geologiset olot ovat työn perusta. Maisemaa tutkitaan maisema-analyysillä. Maisema-analyysillä selvitetään maiseman eri osatekijöitä, niiden vuorovaikutuksia ja sietokykyä (Rautamäki 1989, 13).

4.3 Maisema-analyttinen sovellus suunnittelutyöhön

Merkittäviä ekologisia huomioita alueen maisemassa on järviolue, vanhat puut, niemi ja maan pinnan korkeuserot. Rinteet ovat etelä-länsisuunnalla, joten ne ovat lämpimiä, mutta avonaisuudesta johtuen tuulisia. Tallin pihapiiri on suojaisa ja isot puut antavat myös varjoa.

Isot maan pinnan korkeuserot ovat oma haasteensa tallinpitoon. Rinteillä maan kulutuksen kesto on heikko. Alueelle on jouduttu tekemään tästä syystä myös leikkauksia ja täyttöjä, kuten maneesia ja tallin viereistä ratsastuskenttää rakennettaessa. Rantaa kohden maan pinnan korkeuserot tasaantuvat ja tästä syystä rannassa sijaitsee myös iso ratsastuskenttä (Kuva 3).

Kuva 3 Pinnanmuodot tasaantuvat rantaa kohden.

Työn kehittämissosiossa on huomioitu mahdolliset tuulisuuden muutokset rannan ratsastuskentällä, jos kuusiainetta poistetaan tai uusitaan. Vaikka kuusiainetta uusittaisiin, kestää kauan aikaa ennen kuin ne kasvavat ja leikattuina niiden korkeus jää muutenkin matalaksi. Tästä syystä olisi heti hyvä istuttaa muutamia suojapuita kuusiainetta vierelle. (Kuva 4)

Kuva 4 Kuusiaita tuulensuojana.

Isot maanpinnan korkeuserot aiheuttavat myös rehevöittävien lantavalmien kulkeutumisen järvelle, mutta tähän seikkaan on hankalampi vaikuttaa. Rannassa ei ole paljoa tilaa esimerkiksi laskeutusaltaiden rakentamiseen.

4.4 Ympäristön aistiminen

Maiseman kokeminen paikan päällä on tehokas tapa nähdä ympäristön mahdollisuudet ja kehitettävät kohteet. Jere Maula on kehittänyt maiseman analysointiin käytettävän kävelytekniikan. Kävelyllä havainnoidaan maiseman hyvät ja huonot puolet, mahdolliset levähdyspaikat, risteysalueet ja niistä avautuvat maisemat. Havainnot piirretään muistiin. Tarkoitus on aistia ympäristöä mahdollisimman monipuolisesti ja tehokkaasti. Piirtämällä tulee käytettyä hyvin aikaa havainnoimiseen. Piirtämisen ei tarvitse olla taiteellisesti lahjakasta tai maiseman tarkkaa kopioimista. Piirtää voi vaikka tekemällä symboleja, jotka auttavat muistamaan havainnointiprosessia. Havainnot voi myös kirjoittaa muistiin, jos kirjoittaminen tuntuu luontevammalle. Valokuvaaminen tai videointi eivät korvaa piirtämistä, ne eivät mahdollista tarkkaa keskittynyttä havainnointia. Kartta käy vain suunnistukseen, ei merkintöjen tekoon. (Maula 1991, 34.)

Perusteellinen havainnointi vähentää suunnittelussa mahdollisesti kohdattavia ongelmia ja se nopeuttaa työhuoneessa tapahtuvaa suunnitteluprosessia. Asioita voidaan jo suunnitella ja toteuttaa ennen varsinaista piirustusprosessia. Tekniikka toimii eri mittakaavaisissa suunnitteluprosesseissa. (Maula 1991, 34.)

4.5 Maulan kävelytekniikan sovellus työhön

Työhön sovelletaan kenttätyövaiheessa Maulan kävelytekniikkaa. Alueella kuljetaan ympäriinsä ja havainnoidaan näkymiä. Havainnointoja merkitään muistiin lähinnä kirjoittamalla. Tukena on myös valokuvaaminen, joka ei kuulu Maulan kävelytekniikkaan.

Yksi merkittävä näkymä on alueelle saapuminen hotellin suunnalta, suunta mistä pääosin tallille tullaan. Ensivaikutelma on tärkeä osa hyvän vaikutelman antamista. Sisääntulon tulisi olla selkeä ja puoleensavetävä. Alueelle saapumisen jälkeen vastassa on tallirakennuksen edusta ja varsinainen alueen pihapiiri. Suunnitelmassa keskitytään tästä syystä erityisesti tämän sisääntulon ja keskeisen pihapiirin kehittämiseen ja hoidon parantamiseen (Kuva 5). Myös ympäröivän maiseman hyödyntäminen huomioidaan, kuten piharakennuksen taakse suunnitellulta oleskelualueelta avataan näkymä Vanajavedelle.

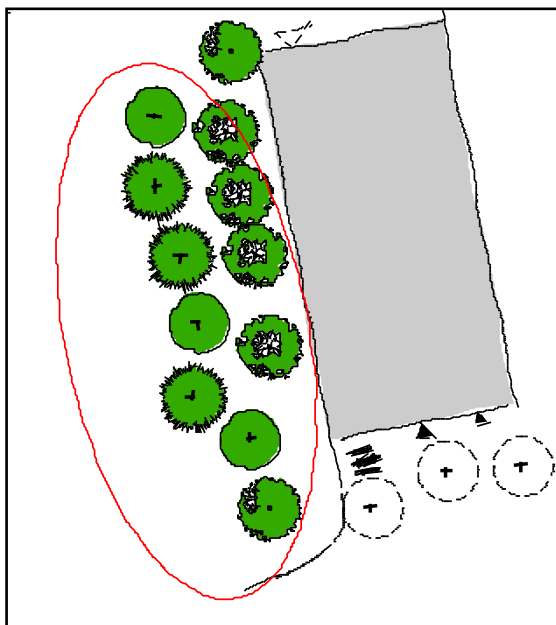

Kuva 5 Keskeinen piha-alue.

Toinen huomiota herättävä asia on rannan kävelytie ja sieltä näkymä tallialuetta kohden. Hoidon kannalta kehitettäviä asioita on reheväkasvuinen piennar. Maneesi kuuluu tallin pihaan, mutta alueen historiallisuuteen ja maisemaan se on vieras. Maneesi näkyy selkeästi rantatielle. Puilla sitä saadaan häivytettyä. (Kuvat 6 ja 7)

Kuva 6 Maneesin maisemointi.

Kuva 7 Maisemoinnin toteutus.

4.6 Maiseman kokeminen

Maisema koetaan parhaiten ulkona liikuttaessa. Maankäytön tihtyessä luonnonmukaisten ympäristöjen suojelu on entistä tärkeämpää. Ihmisillä on tarve hakeutua rentoutumaan ja harrastamaan kaupunkiympäristön ulkopuolelle. Virkistysalueilla on tästä syystä tärkeä merkitys yhteiskunnan hyvinvoinnille. Virkistysalueilla voi olla myös opettavainen merkitys, kuten ympäristönsuojelu asioissa. Puhdas ja turmeltumaton luonto mahdollistaa mielekkäiden virkistäytymisalueiden säilymisen. (Bell 2008, 1.)

Simon Bellin (kurssi, syksy 2010) lähtökohta virkistysalueiden suunnitteluun on alueellisen maiseman analysointi. Tutkimuskohteita ovat alueen luonto- ja kulttuuriympäristö, alueen virkistykseen käytettävä varusteluta-

so ja vierailijoiden tarpeet ja vaatimukset. Tutkimuksessa hyödynnetään myös SWOT -analyysia alueen hyvien ja huonojen puolien määrittämiseen.

Virkistysalueet ovat yleensä laajoja alueita. Laajempi alue esimerkiksi ilmakuvasta katsottuna näyttää mosaiikkikuvioinnilta. Maiseman kuvioinnin (patterns) muodostavat erilaiset pinnat ja elementit, kuten kalliot, metsät, joet ja pellot. Kuviointien välillä vallitsee hierarkia, kuten matala kasvillisuus ja isot puut. Maisemaa muokkaavat energiavirtaukset, joita ovat muun muassa mannerlaattojen liikkeet ja ilmaston muutos. Maisemakuviointi on heterogeenistä, muutokset ovat joko selkeistä (esimerkiksi kallion muuttuminen metsäksi) tai vaihteittaisia (esimerkiksi metsätyypin sisäiset muutokset). Maisema muokkautuu häiriötekijöiden (disturbances) vaikutuksesta. Ne voivat olla joko ihmisen (esimerkiksi metsähakkuu) tai luonnon (esimerkiksi myrskytuhot tai metsäpalot) aiheuttamia. (Bell, kurssi syksy 2010.)

Maisemassa vallitsee aina jokin yhteen sitova ominaisuus (esimerkiksi maaseutumaisemassa pellot), josta käytetään nimeä matrix. Maisemasta voidaan eritellä erilaisia alueita (patches), kuten järvi ja väyliä (corridors), kuten joki tai tie. Maisemassa voidaan nähdä liikettä (flow), kuten eläinten vaelluspolku. Maisemassa on myös havaittavissa esteitä (Barriers), jotka voivat hankaloittaa esimerkiksi eläinten liikkumista alueella. (Bell, kurssi syksy 2010.)

Niin sanotulla zoning prosessilla voidaan rajata alueen erilaiset toiminnot toisistaan ja välttää mahdolliset ristiriidat eri käyttäjäryhmien ja ihmisten ja ympäristön välillä. (Bell, kurssi syksy 2010.)

Virkistysalueita suunnitteleamalla saadaan niistä muodostettua toimivia kokonaisuuksia. Alueella pitää pystyä eristämään eri toiminnot omille alueilleen, niin etteivät ne häiritse muiden toiminnallisten alueiden käyttöä tai luonnonympäristöä. Myös alueiden käyttöaste tulee huomioida, jotta välttää luonnon turmeltumiselta. Virkistysalueen suunnittelussa tulee huomioida monenlaisia asioita, kuten parkkitilan tarve voi muodostua yllättävänkin suureksi. Parkkipaikka vie yleensä paljon tilaa ja on näin ristiriidassa luonnonsuojelun kanssa. (Bell 2008, 9–10.)

Virkistysalueiden käyttäjäkunta vaihtelee kohteiden mukaan. Kohderyhmät tuleekin huomioida virkistysalueiden suunnittelussa. Ikääntyvälle väestölle tulee olla helppokulkuisia alueita, joissa on huomioitu myös esteettömyys. Lapsiperheille pitää olla helpompia aktiviteettejä kuin aikuisille. Myös tuloerot vaikuttavat virkistyskohteen valintaan. Varakkaammat suuntaavat esimerkiksi laskettelukeskuksiin tai kylpylöihin. Vähävaraiset virkistäytyvät todennäköisemmin läheisillä ulkoilualueilla, jonne pääsee myös julkisilla kulkuvälineillä. (Bell 2008, 10–12.)

4.7 Virkistysalueen suunnittelun soveltaminen työhön

Alue on virkistysaluetta, josta kertovat matrixista erottuvat osa-alueet (patches ja corridors), kuten puistot, puistometsä, golfkenttä, laitumet, ratsastuskentät, maneesi ja ulkoilureitit. Työssä hyödynnettiin SWOT -analyysia (Taulukko 1).

TAULUKKO 1 SWOT-analyysi.

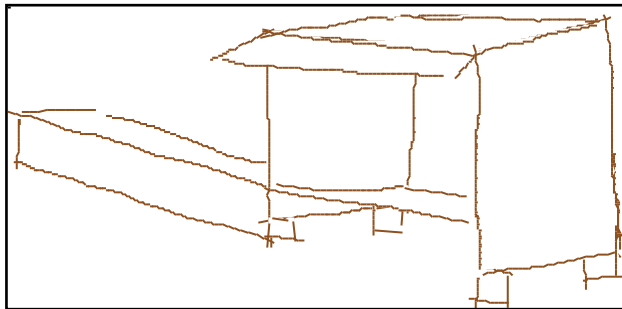
Vahvuudet	Heikkoudet	Mahdollisuudet	Uhat
matkailualue	alueen pinnan muodot → rakentaminen ja ympäristöasiat	hyvät kehitysmahdollisuudet	siirto uhka?
sijainti lähellä asutusta	toiminta maksimaalista → laajennusmahdollisuudet heikot	ympäristön hyödyntäminen suunnitellussa	kuusi-aidan poisto /uusiminen
historiallinen ympäristö	talli työllistää paljon → vähemmän aikaa pihanhoitoon		
maisemat			
monipuoliset ratsastusmahdollisuudet → maneesi, ratsastuskenttä ja maastot			

Simon Bellin virkistysalueiden suunnittelusta on erityisesti sovellettu työhön toimintojen sijoittelua. Ensimmäinen tärkeä tekijä alueella on parkki-tila. Sitä pitää olla ja sen tulee olla selkeä alue ja hyvin merkattu. Kehittämssuunnitelmassa alueen parkkitiloihin on tehty joitakin muutosehdotuksia ja nämä ensisijaiset parkit tulisi myös merkata selkein kyltein. Ihminen on usein tapojensa orja, joten parkkiuudistuksista tulisi tiedottaa tallilla kävijöille. Vanhoille parkkialueille voidaan tehdä myös esteitä esimerkiksi maahan upotuista luonnonkivistä. Istuskelu- ja oleskelualueet ovat tärkeitä niin rakennusten lähellä kuin ratsastuskentän laidalla (Kuvat 8 ja 9).

Eri maisemasuunnittelun menetelmien kokeilu Aulangon ratsastuskoulun hoito- ja kehittämissuunnittelussa

Kuva 8 Oleskelualue kentän laidalle.

Kuva 9 Katsomon sadesuojaratkaisusta luonnos.

Tallille on tieltä selkeä kyltti ja sisääntulossa on iso hevosenkenkä kertomassa, että nyt tultiin tallille (Kuva 10). Muita viitoittamisen kohteita voisi olla esimerkiksi tie maneesille ja ratsastuskentälle.

Kuva 10 Hevosenkenkä kertoo tallialueelle saapumisesta.

Tallilla on suureksi osaksi muuten toiminnot jo paikoillaan.

5 PIHANRAKENTAMISPROSESSI HARRASTELIJAN NÄKÖKULMASTA

5.1 Suunnittelutyön ymmärrettävyys

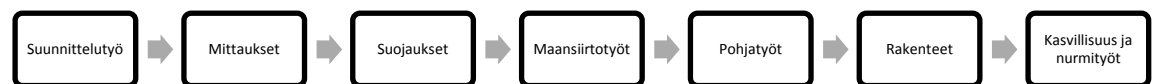
Suunnittelutyön haaste ja tarkoitus on saada se muotoon, jonka asiakkaan on helppo ymmärtää. Työn hienot teoriapohjat ja ideat tulisi saada kuljetettua läpi työprosessi kenttätöistä suunnitteluun että piirrosten luovutuksesta asiakkaan toteutusprosessiin. Työympäristön tuntemus on yhtäläillä tärkeää kuin asiakkaan tunteminen. Viherrakentaja on asiakkaana aivan erilainen kuin omatoiminen harrastelija. Ammattilaisen ja harrastelijan työprosessi poikkeaa toisistaan. Ammattilainen on säännönmukainen suorittaja kuin taas harrastelija toimii enemmän tunnepohjalta.

5.2 Viherrakentajan rakennusprosessi

Viherrakentaja työskentelee pihasuunnittelijan tekemän työselityksen pohjalta. Työselitys voi olla poikkeama työselitys, jonka perustana on VRT '01, VRT '09, KT02 tai infraryl. Suunnittelija voi myös laatia työselityksen itse kokonaan.

Rakennusprosessi alkaa yleensä olemassa olevien ja säilytettävien alueiden suojauksella. Näitä ovat esimerkiksi puun rungot ja juuristoalueet, muu kasvillisuus ja rakenteet. Suojaamisen jälkeen on vuorossa maansiirtotyöt. Maansiirtotöissä tehdään mittaukset ja sen pohjalta kaivamistyöt. Kaivamistöiden jälkeen tehdään pohjatyöt. Pohjatöiden jälkeen on vuorossa rakenteet ja lopuksi kasvillisuus ja nurmityöt. (Kuvio 1)

Viherrakennusprosessi on säännönmukainen ja ammattimainen prosessi. Rakennustyön tulos tulee olla laatuvaatimusten mukainen.

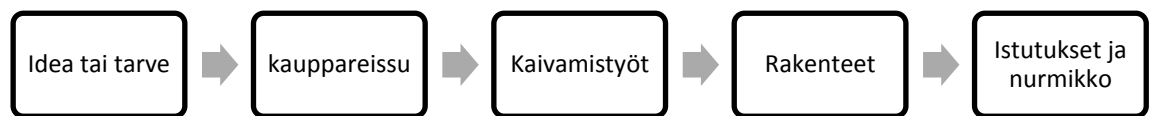
Kuvio 1 Viherrakentajan pihanrakennusprosessi.

5.3 Omatoimisen harrastelijan rakennusprosessi

Omatoimisen harrastelijan lähtökohta piharakentamiseen voi vaihdella paljon. Monesti työtä innoittaa jokin teema (esimerkiksi japanilainen puutarha), tietyt kasvit (esimerkiksi halutaan ruusuja pihaan) tai tarve (nurmi-alue lapsille, iso terassi oleskeluun).

Harrastelijan kompastuskivi on yleensä rakenteiden pohjien teko ja pintojen kallistukset, kasvien kasvualustan teko, kasvupaikkatekijät ja kasvien sijoittelu (istutusvälit, ryhmittely ja täyskasvuisen koon huomioiminen).

Harrastelijan rakennusprosessi etenee yleensä järjestyksessä ideasta tai tarpeesta kauppareissuun, sitten tulee pohjatyöt, rakenteet, istutukset ja nurmityöt. Omatoiminen harrastelija usein yllättyy, kuinka suureksi pienikin piharemontti voi mennä. Usein harrastelija tulee ostamaan puutarha- tai rautakaupasta tiettyä tuotetta, mutta joutuu ostamaan lisäksi esimerkiksi mursketta ja asennushiekkaa pohjamateriaaleiksi. Asioista, joista usein harrastelijat tinkivät ovat juuri pohjarakenteiden vahvuudet, laadukkaat kasvualustat ja esimerkiksi yhtenäiset kasvipinnat. (Kuvio 2)

Kuvio 2 Harrastelijan pihanrakennusprosessi.

Aina kannattaa kysyä, jos on epävarma jostain asiasta. Näin voidaan toimia kustannustehokkaasti ja aikaa säästään.

Omatoimisen harrastelijan kannattaa turvautua apuun. Apua on saatavilla puutarhakirjallisuudesta, puutarhasuunnittelijalta tai puutarhamyymälän myyjältä.

Neuvot ovat usein tarpeen. Neuvojen avulla vältytään epäonnistumiselta ja työstä tulee kestävä.

6 AULANGON RATSASTUSKOULU

6.1 Kaupungin asettamat velvollisuudet ja antamat mahdollisuudet

Aulangon ratsastuskoulu sijaitsee Hämeenlinnan kaupungin vuokramaalla. Hämeenlinnan kaupunki vastaa alueen puiden hoidosta. Alueella kasvaa paljon vanhoja ja isoja puita, kuten lehtikuusia ja lehmuksia. Osa puista kasvaa hevosten ulkoilualueilla, joten niiden rungot ovat suojattu verkoilla. Alue on sisällytetty Aulangolle tehtyyn maisemanhoitosuunnitelmaan. Maisemanhoitosuunnitelmassa on suunniteltu muun muassa alueella olevan villiintyneen kuusiaidan poisto. Muut istutukset ovat tallinomistajan hoidettavana. Tallinomistaja hoitaa myös olemassa olevien rakennusten kunnostustyöt ja pihan kunnossapidon.

6.2 Hämeenlinnan kansallinen kaupunkipuisto

Kaupunkipuiston perustamisen tarkoituksena on suojella kaupunkimaisemassa jo olemassa olevia ekologisia ja kulttuurisia arvoja uudisrakentamiselta. (Lappalainen 2002, 9–10.)

Suomen ensimmäinen kansallinen kaupunkipuisto perustettiin Hämeenlinnaan vuonna 2001 (Lappalainen 2002, 3). Hämeenlinnan kansallinen kaupunkipuisto on pinta-alaltaan 738 hehtaaria. Kaupunkipuisto kulkee Hämeen linnalta Aulangolle ja alueen halki kulkee Vanajavesi. (Lappalainen 2002, 8.)

Hämeenlinnan kansallisen kaupunkipuiston alueelle on laadittu hoito- ja käyttösuunnitelma vuonna 2002. Siihen on koottu muun muassa alueen kaavojen muutostarpeita ja ympäristönhoitoon liittyviä suosituksia. (Lappalainen 2002, 11.)

6.3 Aulangon luontoympäristö

Aulangon alue sijaitsee Hämeenlinnan kansallisen kaupunkipuiston pohjoispuolella. Aluetta hallitsevat laajat puistoalueet, puistometsä ja peltoalueet. Aulangon alueella sijaitsevia vesistöjä ovat Aulankojärvi ja Vanajavesi. Vanajavesi kulkee alueen länsipuolelta. Se on runsasravinteinen järvi ja sen vuosittaisen vedenpinnan vaihtelut ovat suuret. Aulankojärvi puolestaan on erittäin hyväkuntoinen kirkasvetinen järvi. (Lappalainen, 2002, 8–9.)

Aulangolla sijaitsee Natura 2000 –verkostoon kuuluva kohde (Lappalainen 2002, 13.). Natura 2000 –verkoston tavoitteena on suojella luonnon monimuotoisuutta. Se suojelee EU:n luontodirektiivissä määriteltyjä luontotyyppisiä ja lajeja. (Ympäristöministeriö 2009.)

Aulangon luonnonsuojelu- ja metsäalueilla sijaitsee metsä- ja luonnonsuojelulain suojeltuja elinympäristöjä (Laappalainen 2002, 15). Metsälaki suojelee metsien monipuolista kestävästä käytöstä ja niiden luonnon monimuotoisuutta (Finlex 2010b). Luonnonsuojelulain tavoitteena on maisemiarvojen säilyttäminen, luontoharrastusten ja luonnontutkimuksen lisääminen sekä suojella luonnon monimuotoisuutta, kestävästä käytöstä (Finlex 2010a). (Kuva 11)

Kuva 11 Monimuotoinen kansallismaisema avautuu Aulangon näkötorresta.

6.4 Aulanko matkailuympäristönä

Aulanko on matkailukohde jo vuodesta 1929. Alueen hotellirakennus on vuodelta 1938 ja se on tunnettu funktionalismia edustava rakennus. Rakennusta on laajennettu vuosina 1963, 1970 ja 1988-90. (Lappalainen 2002, 44–45.)

Hotellin ympäristö on tunnettu puutarhataiteestaan ja sen ympäristössä on erinomaiset ulkoilumahdollisuudet. Alueella löytyy golfkenttä, tenniskentät, ratsastuskoulu ja lenkkeilyalueita. (Lappalainen 2002, 48.)

Aulangolla sijaitsee hotellin lisäksi Aulangon lomakylä, jossa on 17 vuokramökkiä, retkeilymaja, leirintäalue ja ravintola. Lomakylä on toiminnassa ympäri vuoden. (Aulangon lomakylä n.d.)

Aulangon suosittuna ulkoilualueena tunnetaan sen puistometsä. Siellä sijaitsee 33 metriä korkea näkötorsti, joka on kehittynyt aikojen saatossa nykyiseen muotoonsa. Näköalatorstista voi ihaila suomalaista kansallismaisemaa. (Lappalainen 2002, 45.)

Puistometsä on suosittu ulkoilualue ja se on osa Hämeenlinnan lähiliikuntaverkostoa. Alueella on valaistuja ulkoilureittejä. Myös ratsastuspolkuja kulkee alueella. Aulangon Puistometsän Graniittilinna toimii kesäteatterina. (Lappalainen 2002, 49–50.)

6.5 Aulanko historiallisena ympäristönä

Aulangolta löytyy historiaa aina rautakaudelle saakka. Aulangolta löytyy useampia muinaisjäännöksiä, kaksi niistä sijaitsee Aulangon ratsastuskoulun alueella. Ratsastuskoulun muinaisjäännökset sijaitsevat kansallisen kaupunkipuiston ulkopuolella. Muinaisjäännöksiä suojelee muinaismuistolaki. (Lappalainen 2002, 15.)

1800-luvun loppupuolella Aulangon, silloisen Karlbergin, omisti Hugo Standertskjöld. Hän rakennutti Aulangolle koristepuutarhan ja loi alueelle ominaisen englantilaisen maisemapuutarhan. Koristepuutarhassa oli kuvioistutuksia ja suihkulähteitä. Maisemapuutarhassa oli tyylille ominaisia tekolampia, -saaria ja paviljonkeja. Samoihin aikoihin rakennettiin myös puistometsän Graniittilinna. Alueella on useita eri tyylejä edustavia paviljonkeja. (Lappalainen 2002, 44.)

6.6 Aulangon ratsastuskoulu menneisyydestä nykypäivään

Aulangon ratsastuskoulu sijaitsee historiallisessa miljöössä Aulangonniemellä. Tallirakennus on vuodelta 1940 ja se toimi aikoinaan Aulangon hotellin navettana. Lisäksi alueella sijaitsee entinen puutarhurien asuinrakennus, joka nykyään on paikallisen ratsastusseuran käytössä. Rakennuksen on suunnitellut arkkitehti Aulis E. Hämäläinen vuonna 1939. Maneesi rakennettiin alueelle vuonna 1983. (Saatsi 2009, 6.)

Aulangonniemi oli perinteistä maatalousaluetta 1800-luvulle saakka, jolloin alueelle rakennettiin maisemapuisto. Pelto- ja niittyalueet muutettiin tuolloin avoimeksi puistoalueeksi. Tallin alueella sijainnut Kalbergin puistoalue muuttui kuitenkin 1900-luvulla metsäiseksi selänneeksi. (Saatsi 2009, 10–12.)

6.7 Ratsastuskoulun toiminta

Aulangon ratsastuskoulu on toiminut alueella jo useamman vuosikymmenen. Vuosien 2009-2010 vaihteessa ratsastuskoulun toimintaa alkoi ylläpitämään Salla Varenti. Ratsastuskoulun toiminta koostuu ratsastuksen opetuksesta ja tallipaikkojen vuokrauksesta. Alueella on kaksi ratsastuskenttää, maneesi ja maastoratsastusmahdollisuudet. Tallilla on kolmisenkymmentä hevosta, joista osa on yksityisessä omistuksessa.

6.8 Alue ja sen erikoisluonteisuus

Alue, jossa talli sijaitsee Aulangolla, on matkailullisesti merkittävää aluetta Hämeenlinnassa. Ratsastuskoulun aluetta ympäröi Aulangon hotelli, kylpylä ja golfkenttä alueet. Lisäksi läheinen puistometsä on merkittävä nähtävyys alueella.

Ratsastuskoulun alueella sijaitsee kaksi rautakautista muinaisjäännösaluetta. Löydöt viittaavat rautakautiseen asuinalueeseen ja kalmistoon. Muinaisjäännökset ovat suojeltu lailla ja ne on huomioitu alueen maankäytön suunnittelussa. Alueeseen kajoaminen vaatii Museoviraston lausunnon ja ympäristökeskuksen toimenpideluvan. (Lappalainen 2002, 15.)

7 HOITO- JA KEHITTÄMISSUUNNITELMA

7.1 Kehittämissuunnitelma

Kesällä 2010 toinen ratsastuskenttä laajennettiin ja tallirakennus remontoitiin. Lisäksi ulkoalueilla tehtiin perusparannustöitä, kuten hevostarhojen aitojen uusiminen, rakennettiin kaksi uutta tarhaa, teiden ja piha-alueen pohjarakenteiden parannusta ja lisäksi tallilta rannan laajennetulle ratsastuskentälle saatiin, kentän kunnostustöiden myötä, uusi polku.

Alueelle laadittiin vuonna 2009 Maisemanhoitosuunnitelma, sen teki opinnäytetyönä maisema-arkkitehtiopiskelija Emilia Saatsi. Kyseinen maisemanhoitosuunnitelma käsitti myös Aulangon ratsastuskoulun alueen. Saatsi pyrki suunnitelmassa palauttamaan aluetta avoimeksi puistoalueeksi ja mahdollisesti myös ratsastuskoulutoiminnan siirtämistä toisaalle alueelta. Suunnitelman keskeisiä asioita oli alueella olevan ylikasvaneen kuusiaidan poisto tai uusiminen, ratsastuskentän vieressä olevan täyttömaakumpareen poisto ja maan seulominen (voi sisältää rautakautisia jäännöksiä), piha-alueen kehittäminen, laidunpaineen vähentäminen Vanajavesistöön viettäviltä rinteiltä ja niittykasvillisuuden elvyttäminen.

Ratsastuskoulua ympäröi Hämeenlinnan kansallisen kaupunkipuiston alue, jonne on laadittu vuonna 2002 oma hoito- ja käyttösuunnitelma. Ratsastuskoulun alue on kuitenkin rajattu kaupunkipuistoon kuulumattomaksi alueeksi.

Työn tilaaja eli Aulangon ratsastuskoulun toiveena oli saada kehitettyä alueen yleisilmettä sen toiminnot huomioiden. Jo tehty maisemanhoitosuunnitelma, alueen historia ja kaupungin asettamat velvoitteet ja rajoitteet ovat huomioitu työn toteutuksessa. Työ on ensisijaisesti toteutettu asiakaslähtöisesti.

Alueella kehittämistä vaativia kohteita ovat pihan istutusalueet, jotka ovat vähäisen hoidon takia huonossa kunnossa. Oleskelualueita tarvitaan lisää ja ne tulee sijoittaa helposti hyödynnettäviksi. Tallin etupihalla ongelmana ovat kallistukset, jotka ohjaavat pintavedet suoraan tallirakennusta kohti. Uusien tarhojen edustalla on tällä hetkellä parkkialue, jonka ongelmana ovat pinnalliset lehtikuusten juuret. Tallin ratsastuskentän puoleisella nurkkauksella on toiminnallisesti hyödyntämätön nurkkaus, joka on huonossa kunnossa tällä hetkellä. Maneesin ympäristö on risukoitunut ja vaatii kunnostusta ja mahdollisesti myös naamiointia maisemaan sopivaksi esimerkiksi puilla. Maneesi tullaan tulevaisuudessa mahdollisesti korvaamaan uudella maneesirakennuksella. Tallilta rannan laajennetulle kentälle johtavan polun pientareet vaativat maisemointia. Rannan ratsastuskentälle tarvitsee katsomon ja sateensuojaa ratsastuksen opettajalle ja yleisölle. Hevostarhojen reunat kasvavat rikkaruohoa lannan tuomien ravinnealumiinien takia ja vaativat siistimistä. Lisäksi mahdollinen kuusiaidan poisto

tulee huomioida ja sen mukanaan tuomat tuulisuuden muutokset, etenkin rannan ratsastuskentälle. Alueen kehittämiskohteet ovat merkattu yleisuunnitelmaan. (LIITE 2)

7.2 Maisemanhoito alueella

Hoidon suhteen ratsastuskoulun alue tulisi olla helppohoitoinen, jotta sen yleisilme pysyisi edustavana. Ratsastuskoulu työllistää paljon jo ilman pihatöitäkin, joka on huomioitu työssä. Tämä seikka oli myös asiakkaan toive työn suhteen. Helppohoitoisuuteen on pyritty jo kehittämissuunnitelmaa laadittaessa. Esimerkiksi selkeät istutusalueen rajaukset, oikeat kasvi- valinnat ja kestävätkä rakennetkaisu edesauttavat helppohoitoisuutta.

Maisemanhoito keinot alueelle ovat sovitettu tukemaan kehittämissuunnitelmaa. Maisemanhoito on esitetty työssä kirjallisena hoitosuunnitelmana, josta ilmenee eri alueiden vuosittaiset hoitotoimenpiteet ja kuinka usein ne tulee tehdä (LIITE 1).

7.3 Työprosessi

Työ aloitettiin toukokuussa 2010. Alueelle tehtiin neljä vierailua toukokuu – syyskuu 2010 välisenä aikana. Myös kirjoitusprosessi alkoi kesällä 2010. Työ valmistumisajankohta on toukokuu 2011.

Kenttätö sisälsi mittaamista, valokuvausta digitaalikameralla, kirjoittamista, piirtämistä ja havainnointia. Vierailut sijoituivat eri vuoden aikoihin, joka mahdollisti monimuotoisemmat alueen havainnointi mahdollisuudet. Ensimmäinen vierailu oli toukokuussa 2010. Vierailuun oli varustauduttu alueen asemapiirroksella, mitalla, paperilla, kynällä ja digitaalikameralla. Ensimmäinen vierailu oli enimmäkseen alueeseen tutustumista ja mittojen ottamista. Seuraavat vierailu kesän ja alkukevään 2010 aikana keskittyivät havainnointiin. Havainnointi perustui alueella kävelemiseen. Keskeisiä havainnointi paikkoja oli alueelle tulo, rannan kävelytie ja keskeinen pihapiiri. Tärkeäksi havainnoidut asiat kirjattiin muistiin ja valokuvattiin. Havainnoista muodostui kehittämis- ja hoitosuunnitelman ydinkohdat. Vierailut tehtiin pääosin itsenäisesti. Syyskuussa 2010 vierailulla oli mukana tallin omistajan äiti, häneltä sai paljon tietoa alueen suunnittelua tarvittavista kohteista. Viimeinen käynti oli huhtikuussa 2011, jolloin käytiin suunnitelmaa läpi ja tehtiin tarvittavat muutokset työhön. Suunnitteluratkaisuja mietittiin monelta kannalta.

Samaistamalla ratsastajiin, turisteihin, ohikulkijoihin ja muihin vierailijoihin pystyi tekemään suunnitteluratkaisuja, jotka miellyttäisivät eri osapuolia. Työ sisältää kirjallisen osan ja suunnitelmapiirroksia.

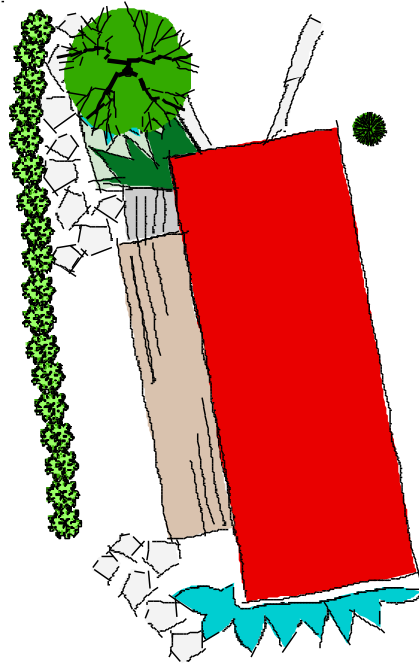
8 POHDINTA

Työssä hyödynnettiin monipuolisesti erilaisia maiseman analysointi teorioita. Kaikista käytetyistä teorioista oli hyötyä ja ne toivat lisää ideoita työprosessiin. Erityisesti Simon Bellin sovellus virkistysalueiden suunnittelusta auttoi ymmärtämään toimintojen sijoittelun ja opasteiden tärkeyttä virkistysalueella. Maulan kävelytekniikka olisi ollut paremmin hyödynnettävissä, jos se olisi ollut mukana työprosessissa alusta asti. Maulan kävelytekniikka tuli mukaan työhön vasta syksyllä 2010. Työssä keskityttiin alueen puutarha-alueisiin. Hevosiin liittyvien toimintojen ja rakenteiden suunnittelu ja kehittäminen jätettiin tallinpitäjille, jotka ovat alansa ammattilaisia.

Maiseman mahdollisuuksien ja haasteiden löytäminen vaatii alueen tarkkaa havainnointia. Simon Bellin teoriaan liittyvällä SWOT –analyysillä Aulangon ratsastuskoulusta saatiin hyvin kartoitettua alueen hyvät ja huonot puolet ja koottua ne yhdelle paperille. Alueen hyvien ja huonojen puolien kartoitukseen hyödynnettiin myös Maulan kävelytekniikkaan liittyvällä havainnoinnilla. SWOT –analyysin pohjalta tuli ajatus alueen maiseman hyödyntämiseen alueella. Esimerkiksi piharakennuksen taakse suunnitellulta oleskelualueelta avattiin näkymä järvelle korvaamalla korkeat istutukset matalammilla pensaille (Kuvat 12 ja 13).

Kuva 12 Piharakennuksen takapiha.

Kuva 13 Näkymä esille kasviratkaisuin.

Tärkeä asia alueilla oli jo pelkästään turvallisuudenkin takia autoliikenteen eristäminen ratsastusalueista. Selkeät ja riittävät parkkialueet ovat virkistysalueiden suunnittelun yksi erittäin tärkeistä suunnittelulähtökohdista. Simon Bell kiinnittää teoriassaan paljon huomiota parkkialueiden sijoittamiseen ja suunnitteluun. Aulangon ratsastuskoululla parkkialueet olivat uudistuksen tarpeessa. Parkkialueita uudelleensijoittelu perustui ympäristöllisiin (vanhojen lehtikuusten juuristoalue), esteettisiin (selkeät parkiksi tarkoitetut alueet) ja toiminnallisiin tekijöihin (Kuva 14).

Kuva 14 Vanhojen lehtikuusten juuristoalue.

Aluetta havainnointiin kävelemällä alueella. Havainnoiteja merkattiin muistiin sekä kirjoittaen että valokuvaten. Maulan kävelytekniikassa havainnointi tapahtuu juuri kävellen ja piirtäen tai kirjoittaen. Havainnointi

alkoi sisääntulosta. Sisääntulo on ensivaikutelman tuoja ja tästä syystä se on tärkeä osa suunnittelualuetta. Sisääntulon hyväksi puoliksi havaittiin muun muassa, että tallirakennus on heti ensimmäinen rakennus näkyvässä, hevosenkenkäkylytti, leveä ja selkeä tiealue. Kehitettäviä asioita oli tie, parkki ja nurmialueiden sekaantuminen toisiinsa (Kuva 15). Muutenkin havainnoinnissa keskityttiin keskeiseen piha-alueeseen (Kuva 16). Piha-alueeseen lisättiin havaintojen perusteella puutarhaan liittyviä elementtejä, kuten istutusalueita, istuskelualueita ja kiveysalueita.

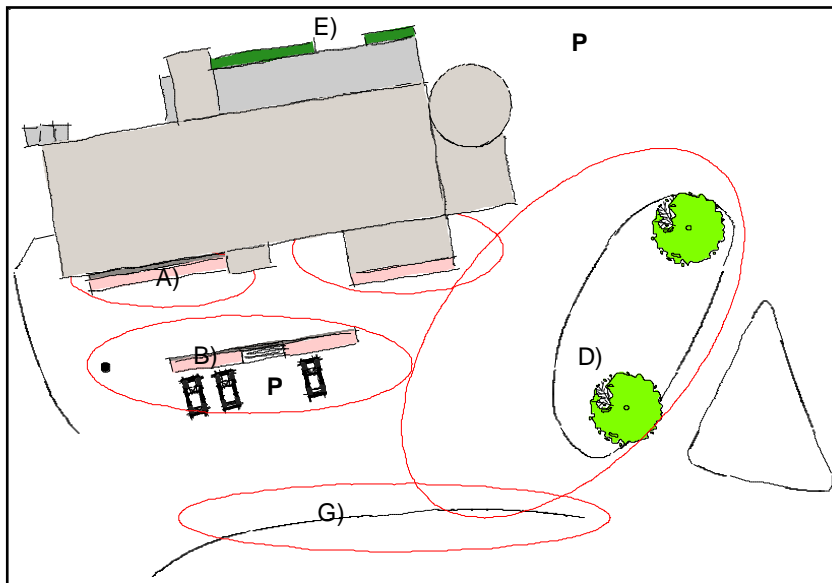

Kuva 15 Alueiden rajauksien kehittäminen.

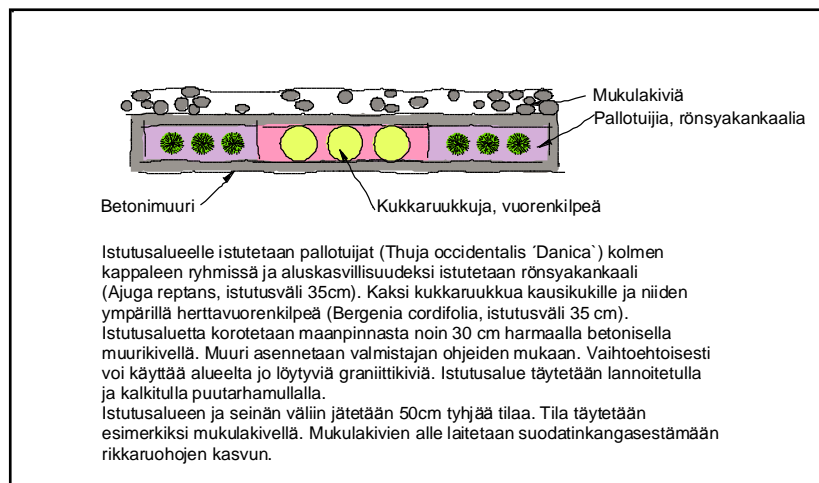
Kuva 16 Keskeinen piha-alue.

Keskeistä piha-aluetta muokattiin selkeyttämällä istutusalueita, uudelleen sijoittamalla parkkialueita, uudistamalla ja rauhoittamalla parkkeerausaluetta nurmialueet ja sijoittamalla muuri ja istutusalue tallin edustalle. Lisäksi suositellaan pihassa olevan lamppupylvään uusimista ja poistamalla istutusalue sen ympäriltä, jotta se ei kohdistaisi liikaa huomiota lamppupylvääseen. (Kuva 17)

Kuva 17 Keskeisen piha-alueen selkeyttäminen.

Kehityssuunnitelmat on tehty helposti harrastelijapuutarhurille ymmärrettäväksi. Ymmärrettävyyttä lisää harrastelijan osallistuminen työprosessiin jo suunnittelun alkuvaiheessa. Aulangon ratsastuskoululla omistajan äiti oli mukana kävelykierroksella ja myös samalla mukana ideoimassa pihaa. Tapoja, joilla helppolukuisuuteen päästiin, ovat värien käyttö, selkeät tekstiviitteet detalji piirroksissa ja kirjalliset selitykset piirrosten yhteydessä (Kuva 18). Suunnitelma piirroksat jätettiin hyvin yksikertaisiksi ja selkeiksi muun muassa käytetyt symbolit olivat hyvin selkeitä ja niitä käytettiin vähän. Suunnittelualue oli jaettu pienempiin osa-alueisiin luettavuuden helpottamiseksi. Asioiden selkeä havainnointi auttaa hahmottamaan työvaiheet. Yksinkertaiset rakenneratkaisut ja selkeät istutusalueet ovat helposti toteutettavissa. Työn loppuvaiheessa työn hoito- ja kehittämisuunnitelma osuudet käytiin läpi asiakkaan edustajan kanssa. Näin pystyttiin varmistamaan työn molemminpuolinen ymmärrys ja myös tekemään mahdolliset muutokset ja lisäykset työhön.

Kuva 18 Kirjallinen selitys suunnitelmapiirroksen yhteydessä.

Oli mielenkiintoista tarkastella talliympäristöä monesta eri näkökulmasta. Entisenä ratsastuksen harrastajana oli ratsastajiin helppo samaistua ja hyödyntää omia muistikuvia, ajalta jolloin puutarha-alan ammattilaiseksi opiskelusta ei ollut vielä aavistustakaan, omasta suhtautumisesta talliympäristöön. Puutarha-alan ammattilaisuus ja harrastuneisuus on muuttanut paljon tapaa, jolla havainnoin ympäristöä. Aulangon ratsastuskoulu oli minulle ennestään vieras talli.

Osa teoriatieto perustui aivan omaan näkemykseen talliympäristön suunnittelusta. Tallipihan suunnittelusta ei ole olemassa kokonaisvaltaista lähdemateriaalia olemassa. Kaikki tallipihaan liittyvät lähdemateriaalit keskittyivät vain hevosaitauksien, lantaloiden ja ratsastuskenttien rakentamiseen.

Työstä saadun palautteen perusteella työn tavoitteet tuli saavutettua hyvin. Työstä tuli helposti ymmärrettävä ja innostava kokonaisuus asiakkaalle. Työn haasteina oli mielekkään ja motivoivan teoriapohjan löytäminen työlle ja suunnitelmatöille sopivan tyylin löytäminen. Onnistumiset tulivatkin juuri näiden asioiden ratkettua. Aulangon ratsastuskoululla tapahtui työn teon aikana nopeaan tahtiin muutoksia ja suunnitelmapiirroksia muokattiin vielä aivan työn loppuvaiheessakin. Kaikesta huolimatta aikataulu piti ja työ on valmis toukokuussa 2011.

Työn toteutus oli kuin omatoiminen kurssi. En ole käynyt koulun tarjoamaa virkistysalueiden suunnittelukurssia, joten opiskelin aiheeseen liittyvät asiat opinnäytetyön myötä omatoimisesti. Työ toi mukanaan kokonaisvaltaisen käsityksen virkistysalueiden suunnittelusta, jota voi soveltaa myös muuhunkin kuin ratsastuskouluympäristöön.

Kaikessa suunnittelussa on tärkeää mennä maisemassa yli suunnittelualueen rajojen. Se voisi olla tämän työn sanoma. Harmonisuus tekee maisemasta rauhallisen ja rentouttavan. Maisemallisten tekijöiden hyödyntäminen suunnittelussa on tärkeää. Oikein työmenetelmin pystytään suojelemaan maisemaa, sen arvoja ja muita hyviä ominaisuuksia. Arvostus maisemaa ja myös erityisalueilla sen historiaa kohtaan on olennaista, sillä keran hävitettyä on vaikea enää saada takaisin.

9 LÄHTEET

Bell, S. 2008. Design for outdoor recreation. 2. painos. New York: Taylor & Francis.

Lappalainen, S. 2002. Hämeenlinnan kansallinen kaupunkipuisto: Hoito- ja käyttösuunnitelma. Helsinki: Art-Print Oy.

Maula, J. 1991. Kaupunkisuunnittelun kolme aarretta. Tampere: Tampereen teknillinen korkeakoulu, Arkkitehtuurin osasto.

Miekkala, S. ja Lehtinen, J. 2005. Työtehoseuran maataloustiedote 2. Maaseudun rakennukset ja rakentaminen: Hevostalouden rakentamisen perusteet. Työtehoseura.

Pouta, E. ja Heikkilä, M. 1998. Virkistysalueiden suunnittelu ja hoito. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Rautamáki, M. 1989. Maisema rakentamisen perustana. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Saatsi, E. 2009. Maisemanhoitosuunnitelma Aulangolle. Hämeenlinna: Hämeenlinnan kaupunki.

Aulangon lomakylä. n.d. Tervetuloa Aulangon Puistometsän maisemaan. Viitattu 2.2.2011. <http://www.aulangonlomakyla.fi/suomeksi/>

Finlex. 2010a. Luonnonsuojelulaki 20.12.1996/1096. Viitattu 25.1.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961096>

Finlex. 2010b. Metsälaki 12.12.1996/1093. Viitattu 25.1.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961093>

Hämeenlinnan kaupunki. 2003. Hämeenlinnan kaupungin rakennusjärjestys, pdf-tiedosto. Viitattu 26.1.2011. <http://www.hameenlinna.fi/pages/49666/Rakennusjarjestys.pdf>

Hämeenlinnan kaupunki 2008. Puistot ja viheralueet. Viitattu 23.3.2011. <http://www.hameenlinna.fi/Ymparisto-ja-luonto/Puistot-ja-viheralueet/>

Hämeenlinnan kaupunki. 2010. Asemakaavat. Viitattu 25.1.2011. <http://www.hameenlinna.fi/Kaavat-ja-rakentaminen/Asemakaavat/>

Ympäristöministeriö. 2009. Natura 2000 –verkosto. Viitattu 13.1.2011. <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=2439>

Bell, S. 2010. Sustainable recreation planning and design. Puistosuunnittelu kurssin kansainvälinen osio. Lepaa. Syyskukausi 2010. Hämeen Ammattikorkeakoulu, Maisemasuunnittelun koulutusohjelma. Kurssilla tehdyt muistiinpanot.

HOITOSUUNNITELMA:

NURMI- JA NIITTYALUEET:

Pihanurmet

Pihanurmialueet leikataan matalaksi kerran viikossa ruohonleikkurilla ja reuna-alueet siistitään siimaamalla joka toinen viikko. Keväällä kun maa on kuivunut, nurmialue haravoidaan. Keväisin nurmialue lannoitetaan ja kalkitaan. Tarpeen mukaan nurmialue ilmastetaan eli se rei'itetään talikolla ja reikiin haravoidaan hienoa hiekkaa.

Reheväkasvuiset nurmialueet:

Rannan kävelytien varrella, laitumen vieressä olevat nurmialueet ovat reheväkasvuisia. Nurmialueet siistitään siimurilla joka toinen viikko. Reheväkasvuisuus johtuu laitumien lantavalumista. Erityisesti tallin takana oleva jyrkkärinteinen laidunalue on kovassa käytössä. Lantavalumia ja maaperän kulumista voi hillitä vuorottelemalla hevosten laidunpaikkoja ja painottamalla sitä loivempaan rinteeseen, kuten maneesin ympäristössä olevalle alueella. Tarhojen määrää voisi lisätä tälle alueelle.

Niittyalueet:

Niittyalueet niitetään tai siimataan pari kertaa kesässä.

KULKUVÄYLÄT:

Hiekkatiet ja polut

Hiekkateiltä kitketään rikkaruohot ainakin kerran kesässä. Työvälineeksi käy kitkuttimena tunnettu kitkentärauta.

ISTUTUS- JA MAISEMOINTIKATEALUEET:

Istutusalueet

Aikaisin keväällä, kun aurinko alkaa paistamaan kirkkaasti laitetaan uusille tuijille varjostuskangas suojaksi. Istutusalueille tehdään joka kevät/alkukesä siivous, jossa ne lannoitetaan, kalkitaan, pintamulta möyhitään, edellisvuoden lakastuneet perennojen varret leikataan pois. Istutuksen jälkeisenä vuonna ja pitkinä hellejaksoina istutuksia kastellaan. Rikkaruohot poistetaan aina tarpeen mukaan. Kausikukkaruukkuihin vaihdetaan uudet kukat aina kauden mukaan. Kesäaikaan kausikukat tarvitsevat viikoittain hoitoa. Niitä kastellaan, lannoitetaan ja nypitään. Rikkaruohot poistetaan jos niitä ilmaantuu.

Maisemointikatealueet

Katteella maisemoidut alueet kitketään ja katekerrosta lisätään tarpeen mukaan.

MUUTA:

Uudet puut

Uudet puut tuetaan kahdeksi vuodeksi tukiseipäillä, joiden korkeus on 1/3 puun rungosta. Puita myös tulee kastella etenkin istutus vuonna ja hellekausina muutaman vuoden ajan istutuksesta.

Vanhat syreenipensaat

Jäljelle jäävät syreenipensaat pidetään siistinä leikkaamalla niistä kuolleet ja vioittuneet oksat. Myös vanhoja oksia voi vähitellen leikkaa pois.

KEHITTÄMISSUUNNITELMAT